

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI AQLIY FAOLIYATINI
SHAKLLANTIRISH

Berdiqulova Mohinur Eshtemir qizi

Qarshi Davlat universituti

Boshlang'ich ta'lim va sport tarbiyaviy ishlari sirtqi bo'lim 3-kurs

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Bolalarni o'qitish, maktabdan va sinfdan tashqari tarbiyaviy ishlarni tashkil eta bilish va o'tkazish, ota-onalar o'rtasida pedagogik targ'ibot ishlarini olib borish kerakligi haqida, . O'quvchilarning aqliy ta'limining maqsadi soddalashtirilgan tarzda tushunib etilmaydi - bolalarga atrof-muhit haqida iloji boricha ko'proq bilim berish haqida, aqliy faoliyatini shakllantirish haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *o'quvchi, o'qituvchi, aqliy foliyat, atrof-muhit, shakllantirish, maqsad, targ'ibot, ma'naviyat.*

O'zbekistonda olib borilayotgan tub islohatlar mazmuni yosh avlodni ma'naviy yetuk, intellektual salohiyatli barkamol avlod qilib tarbiyalashga qaratilgan. Mustaqillikni mustahkamlash uchun olib borilayotgan siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy, ma'naviy sohalardagi islohatlar inson huquqi va erkinliklarini himoya qiluvchi demokratik va fuqarolik jamiyatini barpo etishni ko'zda tutadi. Amalga oshirilayotgan o'zgarishlarning bosh maqsadi ham insonning moddiy va ma'naviy manfaatlarini himoya qilishdan iborat. Bunday mashaqqatli murakkab yo'lda bizga doimo mash'ala bo'ladigan, yo'limizni charog'on yoritib turadigan ota-onalarimiz, bobolarimiz, ajdodlarimizning ibratli hayot saboqlari bor. Milliy qadriyatlarni tiklash, ma'naviyatni yuksaltirish, ayniqsa sharqona odob-ahloq an'alariga e'tiborni kuchaytirish shular jumlasidandir. Yurtimizda buyuk rejalar va bunyodkorlik ishlari tarixiy an'ana va tajribalarga asoslanib, aql-u idrok bilan amalga oshirilmoqda. Shu o'rinda yurtboshimiz "Shuni aytishimiz lozimki, xalqimiz ma'naviyatini yuksaltirishda milliy urf-odatlarimiz va ularning zamirida mujassam bo'lgan mehr-oqibat, insonni ulug'lash, tinch va osoyishta hayot, do'stlik va totuvlikni qadrlash, turli muammolarni birgalashib hal qilish kabi ibratli qadriyatlar tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda" degan fikrlarini eslatishni o'rinli deb hisoblaymiz. Har bir xalqning ta'lim -tarbiyaga oid an'analari borki, ular pedagogik fikr taraqqiyotiga xizmat qilib, bola tarbiyasi haqidagi tasavvur va qarashlarni ifodalaydi.

Hozirgi zamon pedagogika fani oldida turgan muhim muammolardan biri - o'qituvchi va pedagogik mehnat sharoiti muammosi hisoblanadi. Chunki o'qituvchida barcha pedagogik g'oyalar mujassamlangan bo'lib, uning faoliyati orqali bu g'oyalar amalga oshiriladi va hayotga tatbiq etiladi. o'qituvchining ko'p qirrali va murakkab faoliyati zamirida yosh avlodni odobli, axloqli qilib tarbiyalash, ularni bilimlar bilan qurollantirish kabi muhim vazifalar yotadi. Bularni amalga oshirish esa o'qituvchining xilma-xil faoliyatiga bogliq. Bolalarni o'qitish, maktabdan va sinfdan tashqari tarbiyaviy ishlarni tashkil eta bilish va o'tkazish, ota-onalar o'rtasida pedagogik targ'ibot ishlarini olib borish

va hokazo. Shu borada o'quvchilarning aqliy faoliyatini shakllantirish, mantiqiy fikrlashga o'rgatish va shu kabilar alohida e'tiborni jalb etmoqda.

Bolaning aqliy tarbiyasi va rivojlanishi uning aqliy rivojlanishidan, bolaning manfaatlarining boyligidan, uning hissiyotlaridan va uning ruhiy qiyofasini yaratadigan barcha boshqa xususiyatlardan ajratilgan holda ko'rib chiqilishi mumkin emas. O'quvchilarning aqliy ta'limining maqsadi soddalashtirilgan tarzda bolalarga atrof-muhit haqida iloji boricha ko'proq bilim berish uchun, kognitiv faoliyatning umumiy usullarini (tahlil qilish, taqqoslash, umumlashtirish qobiliyati) rivojlantirish, nutqni rivojlantirish, yangi bilimlarni egallash zarurligini shakllantirish juda muhimdir. o'ylash qobiliyati.

Aqliy faoliyatining (bilimlarni egallash, ko'nikma va malakalar) bosqichlari sifatida quyidagilarni keltirishimiz mumkin:

O'quvchilar oldiga maqsad va masalalar qo'ish, o'qishga zarur sharoit va rag'bat yaratish, bilish topshiriqlarini qo'yish, talabalarning o'quv materialini ma'nosini tushinish uchun sharoit yaratish; agar talabalar materialni o'rganish maqsadi va vazifalarini anglamasa, u bilan tanishishga kirisha olmaydi. Pedagogik-psixologiyada, anglangan maqsadga inson faolroq, tezroq erishishi isbotlangan. Shunisi diqatga sazovarki, maqsadlar aniq va amallar maqsadga yo'naltirilgan bo'lsa, inson kam kuch va vaqt sarflab katta yutuqlarga erishadi. Aksincha, aniq anglanmagan maqsad, masalalarning noaniqligi kishiga salbiy ta'sir ko'rsatib, odamni charchatadi. O'quvchilarning yangi materialni qabul qilishi va uni idrok etishi. Yangi bilimlar olish, o'quv materialini tushinish uchun eng avvalo uni qabul qilish lozim. Qabul qilish maqsadga yo'naltirilganligi va tanlash xususiyati bilan xarakterlanadigan faol jarayondir. Talabalarning tayyorgarlik darajasi, ular bilimi va hayot tajribasiga bog'liq holda, qabul qilish bevosita, talabalar ongida hissiyot organlari yordamida predmet va hodisalarni aks ettiradi. Bevosita qabul qilishni tashkil etuvchi o'qituvchi atrof voqealikdagi predmetlarni o'ylab talabalarni maqsadga yo'naltirilgan kuzatishlarga o'rgatadi, o'rganilayotgan ob'ektning muhim tomonlari va xususiyatlariga e'tiborini yo'naltiradi. Tajribadan ma'lumki, ba'zan alohida detallar o'rganilayotgan ob'ektning yaxlit obrazini bosib ketadi. Aksincha, qabul qilingan yaxlit obrazning yorqinligi ahamiyatli belgilarni qismlarga bo'lish va uning alohida tomonlarini ko'rib chiqish, ular o'rtasida muayyan aloqalar va munosabatlarni belgilashni qiyinlashtiradi. O'qituvchining vazifasi-atrof-muhitdagi predmet va hodisalarni o'quvchilar tomonidan qabul qilish, kuzatish va frqlashga o'rgatishdir. Buning uchun talabalar oldiga aniq topshiriqlarni qo'yish kerak. Ular predmetni qabul qilishda ko'rishlari, tasavvur qilishlari va tahlil qilishlari lozim.

Yoshlar yurt kelajagi ekan, har bir darsda, har bir tarbiya fanlarida o'quvchilarning tarbiyasiga, fikrlash doirasining qay darajada rivojlanayotganligiga, darslarni o'zlashtirish qobiliyatiga alohida e'tibor bermog'imiz zarurdir.

ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 21-sentyabrdagi PF-5544-son "2019-2021yillarda O'zbekiston Respublikasini innovatsion rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida" Farmoni.

2. Abdullayeva B.S. Fanlararo aloqadorlik turlari haqida "Uzluksiz ta'lim". – 2005. -
.№1. - B.14.

3.A.A.Xaliqov "PIRLS dasturining mazmun-mohiyati"- pedagogika fanlar doktori.

4. R. A. Mavlonova va bq "Boshlang'ich ta'limda pedagogika, innivasiya, integrasiya",
Toshkent , "G.G`ulom" nashriyoti 2013-yil.